

Funktioner

Uppdaterad: 170424

Funktioner, allmänt

Översikt

Mer om $y = x^2$

Mer om $y = e^x$

Mer om $y = \sin x$

...

Har jag använt någon bild som jag inte får använda? Låt mig veta så tar jag bort den.
christian.karlsson@ckfysik.se

Funktioner

En funktion är en regel som till varje x -värde ger ett y -värde.

Exempel:

$$y = 7x - 1$$

$$y = 3x^2 + 4x - 7$$

$$y = 20x^4$$

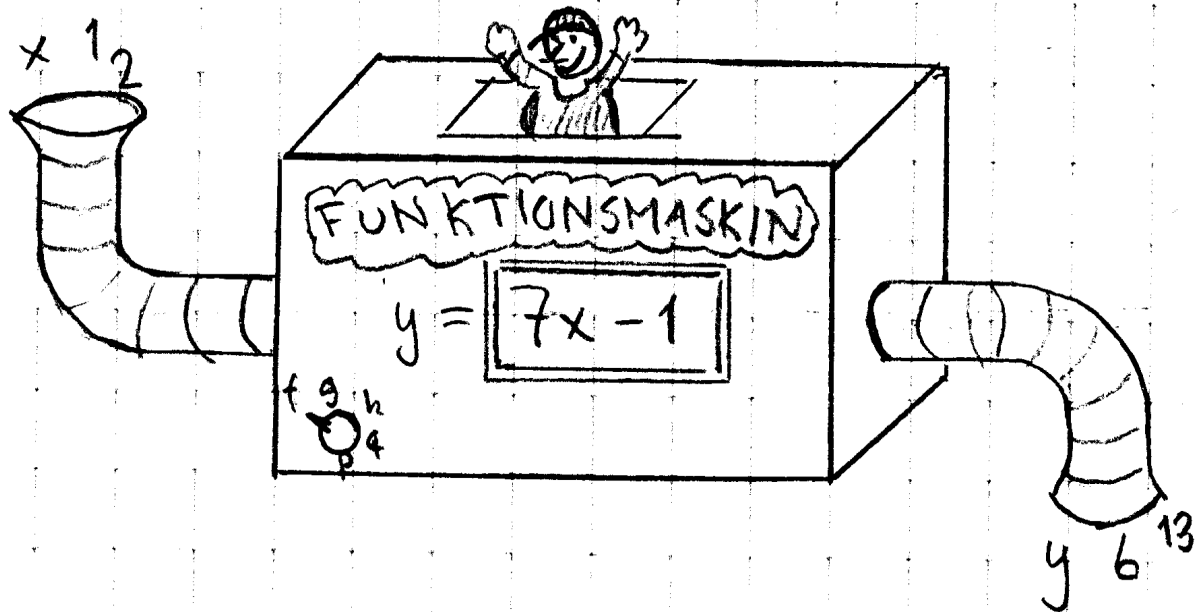
$$y = 20 \cdot 4^x$$

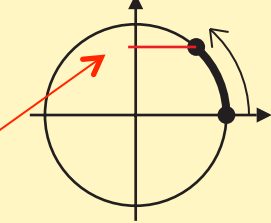
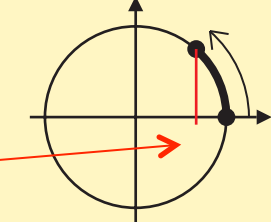
$$y = \frac{1}{x+2}$$

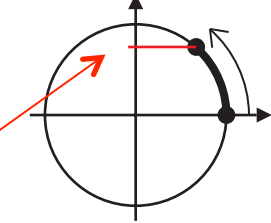
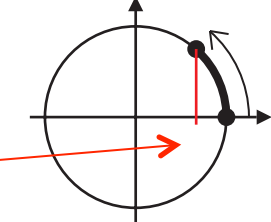
$$y = \frac{x^2 - 4}{x + 2}$$

“En **avbildning** är en *föreskrift*, sådan att till varje element i en mängd X ordnas ett och endast ett element i en mängd Y . Om X och Y är talmängder, talar man om en *funktion*.”

[1]

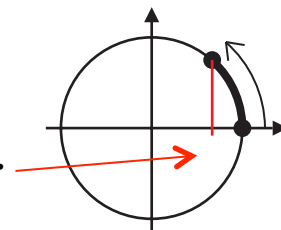
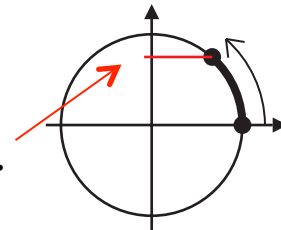

Funktion	alternativt skrivsätt	Hur få funktionsvärdet?
$y = x^2$	kva x	multiplicera talet x med sig självt
$y = \sqrt{x}$	rot x	hitta det (positiva) tal som mult. med sig självt blir x
$y = e^x$	exp x	beräkna e ($\approx 2,718\dots$) upphöjt till x
$y = \sin x$	$\sin x$	<p>Gör en enhetscirkel. Ställ dig i $(0,1)$. Gå x längs bågen i positiv riktning. Läs av y-koordinaten.</p>
$y = \cos x$	$\cos x$	<p>Gör en enhetscirkel. Ställ dig i $(0,1)$. Gå x längs bågen i positiv riktning. Läs av x-koordinaten.</p>
$y = \tan x$	$\tan x$	$y = \frac{\sin x}{\cos x}$

Funktion	alternativt skrivsätt	Hur få funktionsvärdet?
$y = x^2$	kva x	multiplicera talet x med sig självt
$y = \sqrt{x}$	rot x	hitta det (positiva) tal som mult. med sig självt blir x
$y = e^x$	exp x	beräkna e ($\approx 2,718\dots$) upphöjt till x
$y = \sin x$	$\sin x$	<p>Gör en enhetscirkel. Ställ dig i $(0,1)$. Gå x längs bågen i positiv riktning. Läs av y-koordinaten.</p>
$y = \cos x$	$\cos x$	<p>Gör en enhetscirkel. Ställ dig i $(0,1)$. Gå x längs bågen i positiv riktning. Läs av x-koordinaten.</p>
$y = \tan x$	$\tan x$	$y = \frac{\sin x}{\cos x}$

x behöver inte vara en vinkel!
 Kan se x som ett tal!

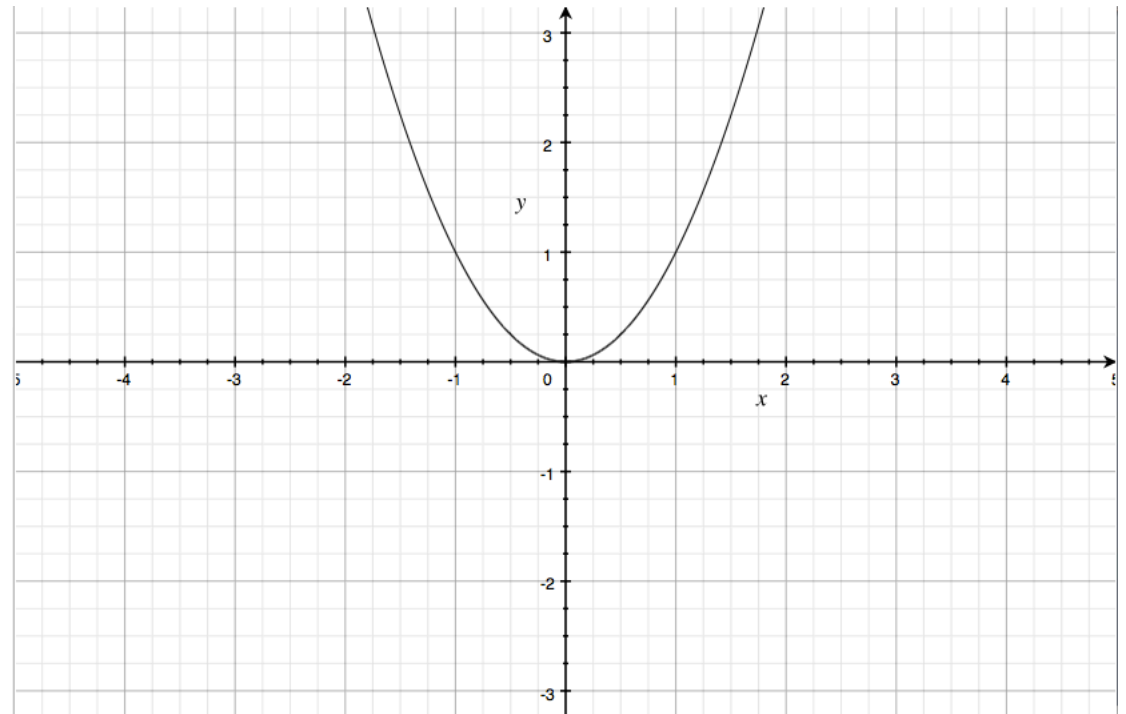
Funktion	alternativt skrivsätt	Hur få funktionsvärdet?	Maclaurinutvecklingar
$y = x^2$	kva x	multiplicera talet x med sig självt	
$y = \sqrt{x}$	rot x	hitta det (positiva) tal som mult. med sig självt blir x	
$y = e^x$	exp x	beräkna e ($\approx 2,718\dots$) upphöjt till x	$e^x = 1 + \frac{1}{1!}x + \frac{1}{2!}x^2 + \frac{1}{3!}x^3 + \dots$
$y = \sin x$	sin x	Gör en enhetscirkel. Ställ dig i $(0,1)$. Gå x längs bågen i positiv riktning. Läs av y -koordinaten.	$\sin x = \frac{1}{1!}x - \frac{1}{3!}x^3 + \frac{1}{5!}x^5 - \dots$
$y = \cos x$	cos x	Gör en enhetscirkel. Ställ dig i $(0,1)$. Gå x längs bågen i positiv riktning. Läs av x -koordinaten.	$\cos x = 1 - \frac{1}{2!}x^2 + \frac{1}{4!}x^4 - \frac{1}{6!}x^6 - \dots$
$y = \tan x$	tan x	$y = \frac{\sin x}{\cos x}$	$\tan x = x + \frac{1}{3}x^3 + \frac{2}{15}x^5 + \frac{17}{315}x^7 + \dots$

Mer om $y = x^2$

Funktion	alternativt skrivsätt	Hur få funktionsvärdet?
$y = x^2$	kva x	multiplicera talet x med sig självt

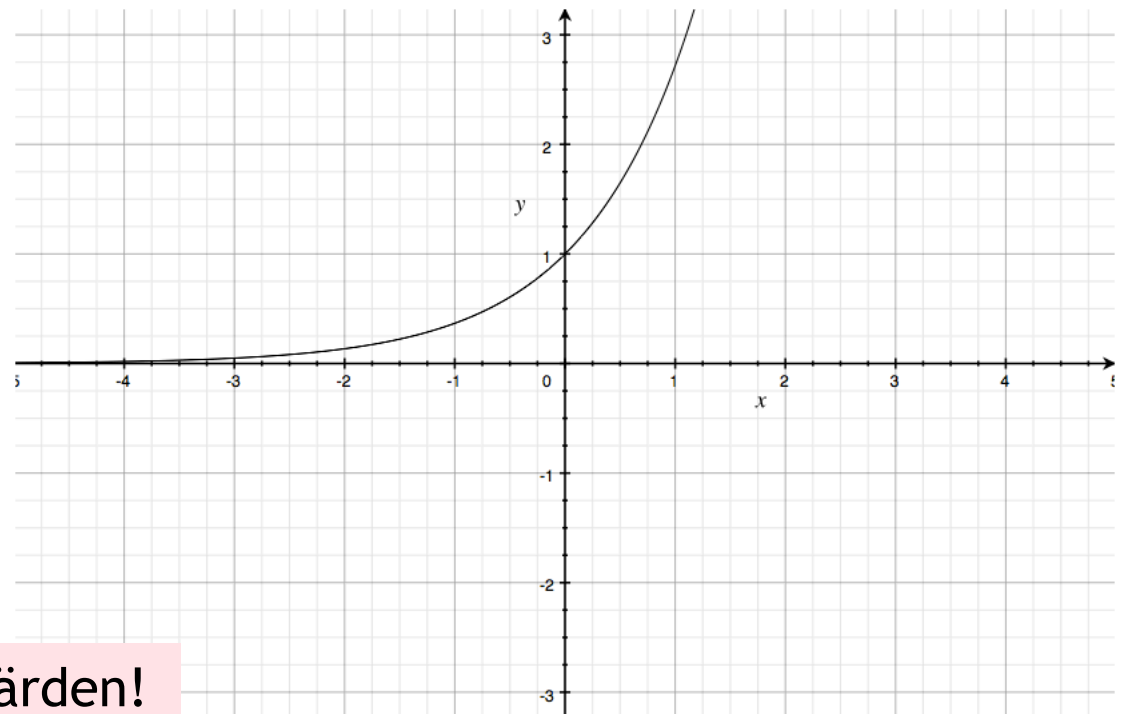
x	$y = x^2$
0	0
1	1
2	4
3	9
4	16
5	25

Mer om $y = e^x$

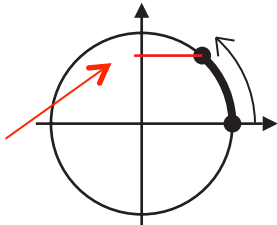
Funktion	alternativt skrivsätt	Hur få funktionsvärdet?	Maclaurinutveckling
$y = e^x$	exp x	beräkna e ($\approx 2,718\dots$) upphöjt till x	$e^x = 1 + \frac{1}{1!}x + \frac{1}{2!}x^2 + \frac{1}{3!}x^3 + \dots$

x	$y = e^x$
0	1
0,5	$\approx 1,65$
1,0	$\approx 2,72$
1,5	$\approx 4,48$
2,0	$\approx 7,39$
2,5	$\approx 12,18$

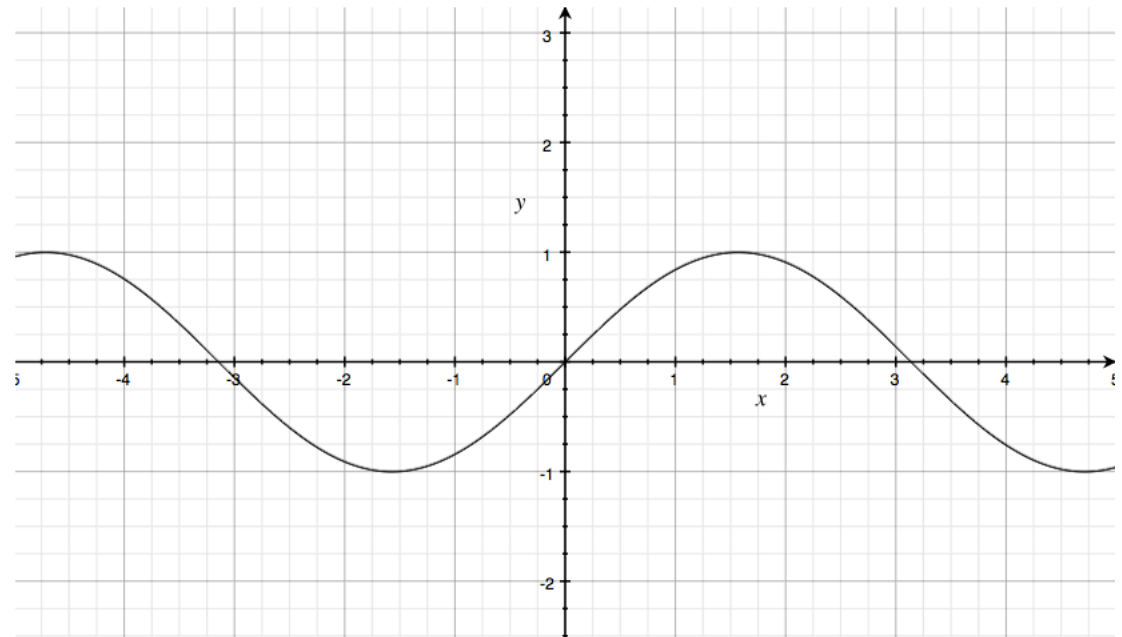

Räknaren ger funktionsvärden!

Mer om $y = \sin x$

Funktion	alternativt skrivsätt	Hur få funktionsvärdet?	Maclaurinutveckling
$y = \sin x$	$\sin x$	<p>Gör en enhetscirkel. Ställ dig i $(0,1)$. Gå x längs bågen i positiv riktning. Läs av y-koordinaten.</p> 	$\sin x = \frac{1}{1!}x - \frac{1}{3!}x^3 + \frac{1}{5!}x^5 - \dots$

x	$y = \sin x$
0	0
0,5	$\approx 0,48$
1,0	$\approx 0,84$
1,5	$\approx 1,00$
2,0	$\approx 0,91$
2,5	$\approx 0,60$

Räknaren (inställd på radianer) ger funktionsvärden!

Källor

---

[1] J. Thompson & T. Martinsson, *Matematiklexikon* (Wahlström & Widstrand, 1991), s. 33

[2] L. Råde & B. Westergren, *Beta Mathematics Handbook* (Studentlitteratur, 1990), s. 177-179.